

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Musila, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Jana Filipa o ústavní stížnosti **Mgr. P. B., Ph.D.**, JUDr. Adamem Batunou, advokátem se sídlem v Praze 1, Václavské náměstí 846/1, proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2017, č. j. 23 Cdo 4513/2016-155, za účasti **Nejvyššího soudu** jako účastníka řízení a obchodní korporace **ČSOB Pojišťovny, a. s.**, se sídlem v Pardubicích, Masarykovo náměstí 1458, zastoupené JUDr. Luďkem Krajhanzlem, advokátem se sídlem v Praze 1, V Celnici 5, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2017, č. j. 23 Cdo 4513/2016-155, **se zrušuje.**

Odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti věci

1. Stěžovatelka se rozhodla v roce 2007 koupit nemovitosti – rodinný dům a pozemky. Z tohoto důvodu uzavřela dne 21. 3. 2007 s Hypoteční bankou, a. s. (dále jen „Hypoteční banka“), smlouvu o poskytnutí hypotečního úvěru (dále jen „Hypoteční smlouva“), na základě které byl stěžovatelce poskytnut úvěr ve výši 4 650 000 Kč. Hypoteční banka zároveň nabídla stěžovatelce možnost pojištění poskytnutého úvěru, ta nabídku přijala a přihláškou ze dne 21. 3. 2007 přistoupila k pojištění úvěru pro případ smrti nebo plné invalidity na základě rámcové pojistné smlouvy ze dne 22. 1. 2007 uzavřené mezi vedlejší účastnicí jakožto pojistitelem a Hypoteční bankou jako pojistníkem. Následně se u stěžovatelky projevil vážné zdravotní problémy a dne 25. 2. 2010 rozhodla Česká správa sociálního zabezpečení o její invaliditě III. stupně. Stěžovatelka v návaznosti na nastalou pojistnou událost požadovala od vedlejší účastnice pojistné plnění vyplývající ze sjednaného pojištění úvěru, které jí však nebylo poskytnuto, neboť podle vedlejší účastnice stěžovatelka v přihlášce k pojištění neuvedla pravdivé informace o svém zdravotním stavu a záměrně zamlčela skutečnost, že se v době před sjednáním pojištění léčila s chronickým onemocněním dýchacích cest. Stěžovatelka proto podala žalobu u Okresního soudu v Pardubicích (dále jen „okresní soud“) a domáhala se zaplacení pojistného plnění.

II. Řízení před obecnými soudy

2. Okresní soud zamítl rozsudkem ze dne 7. 10. 2015, č. j. 111 C 15/2014-98, žalobu stěžovatelky o 2 662 500 Kč s příslušenstvím a uložil jí povinnost nahradit vedlejší účastníci náklady řízení. Nalézací soud dospěl k závěru, že stěžovatelka není aktivně legitimována k podání žaloby, neboť není smluvní stranou pojistné smlouvy uzavřené mezi vedlejší účastnicí a Hypoteční bankou, a proto nemá na pojistné plnění nárok.

3. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 31. 3. 2016, č. j. 27 Co 6/2016-126, zrušil rozsudek okresního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že se stěžovatelka domáhala plnění ve prospěch Hypoteční banky, která je oprávněna k přijetí pojistného plnění. Z před smluvní informace o pojištění hypotéky dostupné na internetových stránkách Hypoteční banky plyne, že pojištění je určeno k zajištění schopnosti klientů banky splácet poskytnutý úvěr, za což klienti zaplatí bance poplatky. Dlužník z úvěrové smlouvy hodlá přihláškou k rámcové pojistné smlouvě hájit především své vlastní zájmy, nikoli zájmy Hypoteční banky, stěžovatelka je podle odvolacího soudu aktivně legitimována k podání žaloby, neboť má na poskytnutí pojistného plnění právní i ekonomický zájem.

4. Nejvyšší soud napadeným rozsudkem ze dne 20. 6. 2017, č. j. 23 Cdo 4513/2016-155, změnil usnesení krajského soudu tak, že potvrdil rozsudek okresního soudu a uložil stěžovatelce povinnost nahradit vedlejší účastníci náklady odvolacího a dovolacího řízení. Nejvyšší soud zejména uvedl, že vyplývá-li právo ze smlouvy, může je vymáhat pouze ten, komu je smlouva přiznává, případně komu přiznává oprávnění takové právo vymáhat pro jiného (např. smlouva ve prospěch třetího, podle současné právní úpravy srov. § 1767 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku). Stěžovatelka není smluvní stranou smlouvy, z níž toto právo plyne, není ani oprávněna pojistné plnění přijmout [pojistná smlouva nebyla uzavřena v její prospěch a contrario § 11 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“)], tudíž ani je vymáhat pro sebe, a není ani subjektem, jemuž by smlouva přiznávala oprávnění vlastním jménem pojistné plnění vymáhat pro třetí osobu. Takové oprávnění jí nedává ani přihláška k pojištění, byl-li jejím obsahem podle skutkových zjištění souhlas s tím, aby právo na výplatu pojistného plnění mohl uplatnit pojistník (§ 10 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě). Pojištěná je objektem pojištění, tím, jehož pojistné riziko si pojistila Hypoteční banka, která jediná může být v případném sporu o výplatu pojistného plnění z této smlouvy aktivně legitimována; právní (tím spíše ekonomický) zájem na vypořádání smluvních vztahů založených smlouvou uzavřenou mezi třetími osobami nemůže sám o sobě stěžovatelce založit aktivní věcnou legitimaci ve sporech o plnění z takové smlouvy. Neobsahuje-li pojistná smlouva o pojištění cizího pojistného rizika, z níž žalobní nárok vychází, žádné ujednání, ze kterého by pro stěžovatelku jako pojištěnou plynulo právo na výplatu pojistného plnění, ale ani právo domáhat se svým jménem výplaty tohoto plnění ve prospěch pojistníka, nemá žalobkyně v tomto sporu aktivní věcnou legitimaci, a její žaloba tudíž nemůže mít úspěch. Podle dovolacího soudu stěžovatelka není aktivně legitimována, aby se domáhala proti vedlejší účastnici plnění z pojistné smlouvy uzavřené mezi vedlejší účastnicí a Hypoteční bankou, neboť

nebyla smluvní stranou pojistné smlouvy a zároveň souhlasila s tím, aby pojistníkovi – Hypoteční bance – bylo v případě vzniku pojistné události vyplaceno pojistné plnění. Uzavřená pojistná smlouva je totiž svým charakterem smlouvou o pojištění cizího rizika ve smyslu § 10 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě, a proto jediným oprávněným je Hypoteční banka; stěžovatelka jakožto pojištěná je pouze subjektem pojistného vztahu, nikoli však stranou pojistné smlouvy. Nejvyšší soud opřel svůj právní závěr o vlastní judikaturu, konkrétně o rozsudek ze dne 31. 12. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4115/2010, týkající se podstaty smlouvy o pojištění cizího rizika, a dále o usnesení ze dne 30. 5. 2002, sp. zn. 20 Cdo 2114/2000, a ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. 26 Cdo 2136/2004, která se týkala aktivní věcné legitimace.

III. Ústavní stížnost a vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení

5. Proti rozsudku Nejvyššího soudu se stěžovatelka brání ústavní stížností podanou dne 25. 9. 2017 (doplněnou dne 5. 2. 2018) a navrhuje jeho zrušení. Namítá porušení svého ústavně zaručeného práva na soudní a jinou právní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Zásah spatřuje zejména v tom, že jí nebyla „přiznána“ aktivní legitimace k podání žaloby o zaplacení pojistného plnění; má za to, že se stala účastníkem pojistného vztahu na základě přihlášky k pojištění. Stěžovatelka měla povinnost měsíčně platit pojistné, a pokud by tak nečinila, pojištění by zaniklo. Vedlejší účastnice pojistné plnění neposkytla ani po více než sedmi letech – Hypoteční banka se v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 42 C 186/2013 domáhá úhrady zbývajících částí hypotečního úvěru, aniž by u vedlejší účastnice nárokovala pojistné plnění. Stěžovatelka rovněž poukázala na skutečnost, že vedlejší účastnice a Hypoteční banka jsou vzájemně propojeny, neboť jsou součástí jednoho holdingu. Stěžovatelka byla udržována v domnění, že úvěrová smlouva i pojistná smlouva jsou sjednávány v rámci jedné společnosti, neboť je uzavírala se stejným bankovním poradcem a na hlavičkovém papíru ČSOB.

6. Vedlejší účastnice považuje ústavní stížnost za zjevně neopodstatněnou a navrhuje její odmítnutí; zejména uvádí, že stěžovatelka neodůvodňuje, jak bylo porušeno její právo na soudní a jinou právní ochranu. Stěžovatelce nic nebránilo, aby svá práva uplatnila vůči tomu, s kým uzavřela smlouvu, tedy vůči Hypoteční bance. Napadené rozhodnutí považuje vedlejší účastnice za správně i logicky odůvodněné a poukazuje na skutečnost, že se stěžovatelka nestala pojištěnou osobou z důvodu uvedení nepravdivých informací o jejím zdravotním stavu.

7. Nejvyšší soud odkázal na argumentaci uvedenou v odůvodnění napadeného rozsudku a navrhl odmítnutí ústavní stížnosti.

8. Ústavní soud požádal o vyjádření i Hypoteční banku, která zejména uvedla, že pojistnou událost oznámila vedlejší účastnici pouze stěžovatelka. Pojistitel následně šetřením zjistil, že stěžovatelka trpěla chronickým onemocněním dýchacích cest ještě před uzavřením smlouvy o úvěru a že neodpověděla pravdivě na dotazy v přihlášce k pojištění. Po oznámení pojistné události vyzvala vedlejší účastnice Hypoteční banku k zaslání likvidačního listu, který je po vyplnění zaslán pojišťovně a slouží jako podklad

k vyplacení pojistného plnění. Hypoteční úvěr není řádně splácen, poslední anuitní splátku uhradila stěžovatelka dne 23. 12. 2009.

9. Ve své replice stěžovatelka uvedla, že přihlášku k pojištění vyplnila téměř tři roky před tím, než bylo rozhodnuto o její invaliditě III. stupně a uvedené informace byly pravdivé. Z ústavní stížnosti je zřejmé, v čem spatřuje stěžovatelka porušení svého ústavního práva. Současně stěžovatelka navrhla odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku – o návrhu rozhodl Ústavní soud samostatným usnesením ze dne 16. 1. 2018.

IV. Procesní podmínky

10. Ústavní stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou a řádně zastoupenou advokátem podle § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Stížnost rovněž není nepřípustná ve smyslu § 75 odst. 1 téhož zákona. Ústavní soud se důkladně seznámil s ústavní stížností, připojeným procesním spisem i obsahem vyjádření k ústavní stížnosti a dospěl k závěru, že stížnost je opodstatněná; rozhodl o ní mimo ústní jednání, neboť v intencích § 44 věty první zákona o Ústavním soudu by od něj nebylo možné očekávat další objasnění věci.

V. Posouzení ústavní stížnosti

11. Úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky), není součástí soustavy obecných soudů a nepřísluší mu do jejich pravomoci zasahovat, postupují-li v souladu s principy hlavy páté Listiny. Ústavní soud se nezabývá porušením běžných práv fyzických nebo právnických osob, neznamená-li zároveň porušení ústavně zaručeného práva nebo svobody. Ústavní soud přezkoumal napadený rozsudek a dospěl k závěru, že jím bylo porušeno ústavně zaručené právo stěžovatelky na soudní a jinou právní ochranu podle článku 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

V. A Překvapivá změna právního názoru

12. Při aplikaci § 243d písm. b) o. s. ř., umožňujícího v dovolacím řízení změnit rozhodnutí odvolacího soudu, nelze odhlédnout od ústavních požadavků spravedlivého procesu, zejména požadavku, aby veškerá meritorní rozhodnutí soudů byla přijímána při respektování práva na kontradiktorní řízení a předvídatelně. Rozhodnutí soudů nemůže být založeno na ničem, co nebylo předmětem diskuse stran nebo jim nebylo předloženo k vyjádření, rovněž nemůže být založeno ani na skutečnostech, které jsou známy jen soudci, ale strany s nimi nebyly obeznámeny (srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 3. 1997 ve věci *Mantovanelli proti Francii*, stížnost č. 21497/93, bod 33; dostupný na <http://hudoc.echr.coe.int>; nebo náleží Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. IV. ÚS 216/16; veškerá rozhodnutí dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

13. Nejvyšší soud napadeným rozhodnutím změnil rozhodnutí odvolacího soudu z důvodu jiného právního názoru na otázku aktivní legitimace stěžovatelky, který byl již

v minulosti zformulován v judikatuře dovolacího soudu, aniž by však na tuto skutečnost stěžovatelku vhodným způsobem upozornil a umožnil jí adekvátně zareagovat v rámci kontradiktorní diskuse účastníků řízení. Z napadeného rozhodnutí ani z obsahu procesního spisu neplyne, že by Nejvyšší soud nařídil ve věci jednání nebo jiným způsobem umožnil stěžovatelce reagovat na potencionální a pro stěžovatelku „dramatickou“ změnu právního názoru (např. v rámci své poučovací povinnosti). Ústavní soud s ohledem na uvedené dospěl k závěru, že Nejvyšší soud porušil stěžovatelčino právo na soudní a jinou právní ochranu podle čl. 38 odst. 2 Listiny tím, že neučinil otázku (ne)existence aktivní žalobní legitimace stěžovatelky ve světle vlastní ustálené rozhodovací praxe předmětem kontradiktorní diskuse stran a následně (nepředvídatelně) dospěl k jinému právnímu názoru než soud odvolací.

V. B Aktivní legitimace stěžovatelky

14. Podle Ústavního soudu je dále důležité vypořádat se i se závěrem Nejvyššího soudu ohledně aktivní legitimace stěžovatelky. Ústavní soud zdůrazňuje, že předmětem přezkumu není otázka důvodnosti nároku na pojistné plnění, nýbrž (zatím) jen existence aktivní legitimace. Z tohoto důvodu nejsou relevantní vznesené argumenty týkající se (ne)uvedení pravdivých informací v přihlášce k pojištění nebo chronického onemocnění stěžovatelky existujícího ještě před sjednáním pojištění. Důvodností podané žaloby by se měl meritorně zabývat především nalézací soud, kterému věc vrátil soud odvolací. V posuzované věci obecné soudy shodně dovodily, že vztah mezi vedlejší účastnicí, stěžovatelkou a Hypoteční bankou je právním vztahem pojištění cizího rizika, na který se primárně uplatní § 10 zákona o pojistné smlouvě, který zní takto:

(1) Pojistník může uzavřít pojistnou smlouvu na pojistné riziko pojištěného, který je osobou odlišnou od pojistníka (dále jen "pojištění cizího pojistného rizika").

(2) Pojistník je povinen seznámit pojištěného s obsahem pojistné smlouvy týkající se pojištění jeho pojistného rizika.

(3) Právo na pojistné plnění může pojistník uplatnit pouze tehdy, jestliže prokáže splnění povinnosti podle odstavce 2 a jestliže prokáže, že mu byl k přijetí pojistného plnění dán souhlas pojištěného, popřípadě zákonného zástupce takové osoby, není-li zákonným zástupcem pojistník sám.

(4) Zemře-li nebo zanikne-li bez právního nástupce pojistník, který sjednal pojištění cizího pojistného rizika, vstupuje pojištěný do soukromého pojištění namísto pojistníka, a to dnem, kdy pojistník zemřel nebo zanikl bez právního nástupce, nestanoví-li pojistná smlouva jinak.

15. Uvedenou právní úpravu je ovšem nutné vykládat podle jejího smyslu a účelu, stejně jako je třeba přihlídnout ke specifickým okolnostem posuzované věci [srov. např. nálezn sp. zn. I. ÚS 523/07 ze dne 7. 5. 2009 (N 113/53 SbNU 409) a nálezn sp. zn. II. ÚS 1648/10 ze dne 16. 11. 2010 (N 226/59 SbNU 299)]. V procesu, kterým se interpretuje a

aplikuje právo, musí být vždy přítomna spravedlnost [srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 16/12 ze dne 16. 10. 2012 (N 174/67 SbNU 115; 369/2012 Sb.), bod 30].

16. Rovněž je třeba vycházet ze základních zásad a pravidel civilního procesu, zejména pak z ustanovení § 1, § 2 a § 3 o. s. ř., podle kterých platí, že občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků; v řízení soudy mj. dbají, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů a aby práv nebylo zneužíváno. Občanské soudní řízení je jednou ze záruk spravedlnosti, práva a slouží upevňování i rozvíjení zásad soukromého práva – v posuzovaném případě je to především ochrana právem chráněných zájmů pojištěného, která plyne i z § 10 zákona o pojistné smlouvě ve spojení s § 2 o. s. ř. Konstrukce hmotněprávního ustanovení je totiž taková, že pojištěného nenechává bez právní ochrany (srov. jeho odstavec 3 a 4), nýbrž vychází z předpokladu, že v případě zániku nebo smrti pojistníka vstupuje pojištěný do soukromého pojištění namísto pojistníka, a to dnem, kdy pojistník zemřel nebo zanikl bez právního nástupce, nestanoví-li smlouva jinak. Proto bude úkolem Nejvyššího soudu v jeho postavení interpreta a sjednocovatele výkladu podústavního práva (čl. 92 Ústavy) v nově otevřeném řízení posoudit, zda nelze zákon s ohledem na ochranu zájmů pojištěného (spotřebitele) ústavně konformně vyložit tak, že ustanovení analogicky platí pro případ nečinnosti pojistníka, protože pojištěný se ocitá *de facto* ve stejné situaci, kterou řeší § 10 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě – v okamžiku, kdy pojistník začne podle smlouvy plnit, se původní stav obnoví.

17. Důležité je, že stěžovatelka byla jako spotřebitelka v postavení tzv. slabší strany smlouvy, která požívá zvýšené ochrany, a k jednostranně zaměřeným ujednáním v její neprospěch se nepřihlíží. K vyrovnání ze své podstaty nerovného postavení slouží princip ochrany spotřebitele plynoucí z principu rovnosti vyjádřeného v čl. 1 Listiny. Ze střetu autonomie vůle a z ideje rovnosti plyne ochrana slabší smluvní strany – s cílem dosažení vyvážené pozice, tj. spravedlnosti, ekvity či rovnováhy zúčastněných zájmů (viz nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 2063/17). Východiskem ochrany plynoucí ze spotřebitelského práva je fakticky nerovné postavení spotřebitele vůči podnikateli, který může profitovat z větší profesionální zkušenosti, lepší znalosti práva či snazší dostupnosti právních služeb [srov. nález sp. zn. I. ÚS 342/09 ze dne 15. 6. 2009 (N 144/53 SbNU 765)]. Je rovněž třeba dodat, že ochrana spotřebitele spadá také mezi jednu ze sdílených politik Evropské unie (srov. čl. 4 Smlouvy o fungování Evropské unie); proto je nutno na věc nahlížet také pohledem unijního práva a za referenční rámec považovat také Listinu základních práv EU, která ve svém čl. 38 stanovuje vysokou úroveň ochrany spotřebitele. Také pro moc soudní z toho plyne povinnost interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo „eurokonformním“ způsobem (srov. nález sp. zn. III. ÚS 1996/13 ze dne 16. 7. 2015, N 130/78 SbNU 57, body 46, 47).

18. Smyslem předmětného pojistného vztahu je úplatné převzetí povinnosti uhradit dluh v případě nastalé pojistné události. Pojišťovna za úplatu podstupuje riziko, že bude hypoteticky v budoucnu povinna doplatit zbývající část nesplaceného úvěru namísto pojištěné ve prospěch pojistníka, nastane-li pojistná událost. Stěžovatelka uzavřela smlouvu o hypotečním úvěru s Hypoteční bankou, která je svým charakterem

spotřebitelskou smlouvou a ze které tedy plyne nadstandardní ochrana tzv. slabší smluvní strany; Hypoteční banka zároveň nabídla stěžovatelce možnost sjednání pojištění poskytnutého úvěru pro případ její smrti nebo plné invalidity. Stěžovatelka této možnosti využila a podepsala přihlášku k pojištění, čímž se stala subjektem pojišťovacího vztahu (pojištěnou), vzniklého na základě pojistné smlouvy uzavřené mezi vedlejší účastnicí jakožto pojistitelem a Hypoteční bankou jakožto pojistníkem – z toho stěžovatelce plynula mj. povinnost platit měsíčně pojistné. Shrnuto, stěžovatelka byla přesvědčena vzhledem k okolnostem uzavření předmětné smlouvy, že má poskytnutý úvěr pojištěný pro případ smrti nebo plné invalidity a v případě nastalé pojistné události pojistitel doplatí příslušnou část zůstatku úvěru Hypoteční bance namísto stěžovatelky. Následně byla stěžovatelka uznána invalidní v rozsahu III. stupně, a proto se obrátila na vedlejší účastnici s žádostí o poskytnutí pojistného plnění. Jelikož pojišťovna plnění odmítla poskytnout, protože stěžovatelka měla zamlčet v přihlášce k pojištění pravdivé informace o svém zdravotním stavu, domáhala se stěžovatelka plnění v řízení před obecnými soudy.

19. Nejvyšší soud v napadeném rozsudku ve stručnosti dospěl k závěru, že stěžovatelka není aktivně legitimovaná k podání žaloby, neboť v řízení před obecnými soudy nejde o její práva či povinnosti a odkázal na vlastní judikaturu z roku 2002, 2004 a 2012. S tímto přístupem a restriktivním výkladem práva se Ústavní soud neztotožňuje. Je to stěžovatelka, kdo má primární zájem na vyplacení pojistného plnění, nikoli pojistník – Hypoteční banka, které může být v závěru lhotejno, zda získá finanční prostředky poskytnuté v rámci úvěru zpět od pojišťovny nebo od dlužníka – stěžovatelky.

20. Rovněž nelze odhlédnout od skutečnosti, že pojišťovna a Hypoteční banka spadají do stejného holdingu ČSOB. Mohla by tak hypoteticky nastat situace (a v nyní posuzované věci skutečně nastala, jak plyne z vyjádření Hypoteční banky), ve které nemusí mít banka z různých důvodů zájem požadovat plnění od „spřátelené“ pojišťovny, čímž by v důsledku aplikace právního závěru Nejvyššího soudu byla stěžovatelka postavena do patové situace – nemohla by plnění požadovat přímo po pojišťovně a zároveň by neměla prostředek, kterým by mohla donutit banku k uplatnění pojistného nároku u pojišťovny. Situace na trhu s hypotečními úvěry se navíc vyvinula do stavu, kdy má dnes téměř každá banka poskytující hypoteční úvěry vlastní či majetkově provázanou pojišťovnu, a ztrácí tak vůči ní potřebnou motivaci k uplatnění pojistného nároku.

21. Lze proto shrnout, že stěžovatelka je slabší stranou, subjektem, který má oproti bance primární zájem na vyplacení pojistného plnění, neboť se výsledek procesu vyřízení likvidace pojistné události může citelně promítnout do její právní sféry a nelze odhlížet od provázanosti vedlejší účastnice a Hypoteční banky v rámci stejného holdingu. Ústavní soud dospěl k závěru, že stěžovatelka sice *de lege lata* nemá (přímo) právo na plnění z pojistné smlouvy, ale má, s ohledem na to, že je osobou, která vše financuje (a tudíž z toho očekává prospěch), zájem na tom, aby bylo z pojistné smlouvy plněno (v konečném výsledku) v její prospěch. Vystavení stěžovatelky do situace, ve které nemá možnost se jakkoli domáhat poskytnutí pojistného plnění z pojištění úvěru, ke kterému přistoupila podpisem přihlášky k pojištění a pravidelně měsíčně platila

pojistné, je s ohledem na okolnosti posuzované věci zjevnou kvalifikovanou vadu soudního rozhodování a porušením ústavně zaručených práv. Nejvyšší soud měl přihlídnout ke specifickým okolnostem posuzované věci i k vývoji na trhu s hypotečními úvěry a v souladu se základními pravidly a principy civilního procesu, zejména pak s § 1, § 2 a § 3 o. s. ř., vyložit hmotné právo ve prospěch věcného přezkumu stěžovatelčiny žaloby, jak to učinil odvolací soud, nikoli jen odkázat na vlastní judikaturu, která již není, s ohledem na uvedený vývoj finančního (hypotečního, pojišťovacího) trhu, zcela relevantní a aktuální. Také v této souvislosti platí, že „jednou vyjevená pravda není pravdou navždy“ a nelze setrvávat na závěrech, které byly mezitím již společenským vývojem (zde propojováním bank s pojišťovnami) překonány.

22. Článek 36 odst. 1 Listiny garantuje právo každého domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu. Postupem nalézacího soudu, jehož rozhodnutí potvrdil Nejvyšší soud, bylo uvedené právo stěžovatelce upřeno. Jelikož odvolací soud dospěl k opačnému závěru a správně dovodil, že stěžovatelce náleží aktivní věcná legitimace, zrušil Ústavní soud rozsudek Nejvyššího soudu, kterým bylo rozhodnutí odvolacího soudu změněno v neprospěch stěžovatelky.

VI. Závěr

23. Z výše uvedených důvodů proto Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl ústavní stížnosti, neboť dospěl k závěru, že napadeným rozsudkem Nejvyššího soudu bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní a jinou právní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) stejného zákona tedy Ústavní soud zrušil napadené rozhodnutí.

24. V novém řízení bude dovolací soud vázán tímto nálezením a jeho nosnými důvody. Bude na něm, aby umožnil stranám sporu kontradiktorní diskusi ohledně předmětné otázky týkající se aktivní žalobní legitimace stěžovatelky; zároveň znovu přezkoumá dříve vyslovený závěr o neexistenci stěžovatelčiny žalobní legitimace a umožní věcný přezkum žaloby.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. října 2018

Jan Musil
předseda senátu